

AMIT A RÉGI TÁBLÁK ÉS SZOBROK MESÉLNEK

— BUDAPESTI KÖRSÉTA —

Minél nagyobb egy nép lelki kultúrája, annál jobban tiszteli hagyományait, emlékeit. Véletlen volt-e, hogy egy lángelme felbukkant közöttünk, vagy egy nagy népközösség szelleme lobbant föl, azt megmutatja, hogyan becsüli meg élete munkáját az utókor.

Mi bizony kissé megalkuvó természet vagyunk. Szeretünk dicsekedni nagy íróinkkal, nagy költőinkkel, világhíru művészeinkkel. De ezen a büszke örömről kivül vajmi keveset törődünk velük. Íróink könyveit alig ismerjük, festőink képeit nem vásároljuk, nagy muzsikusaikat alig hallgatjuk meg.

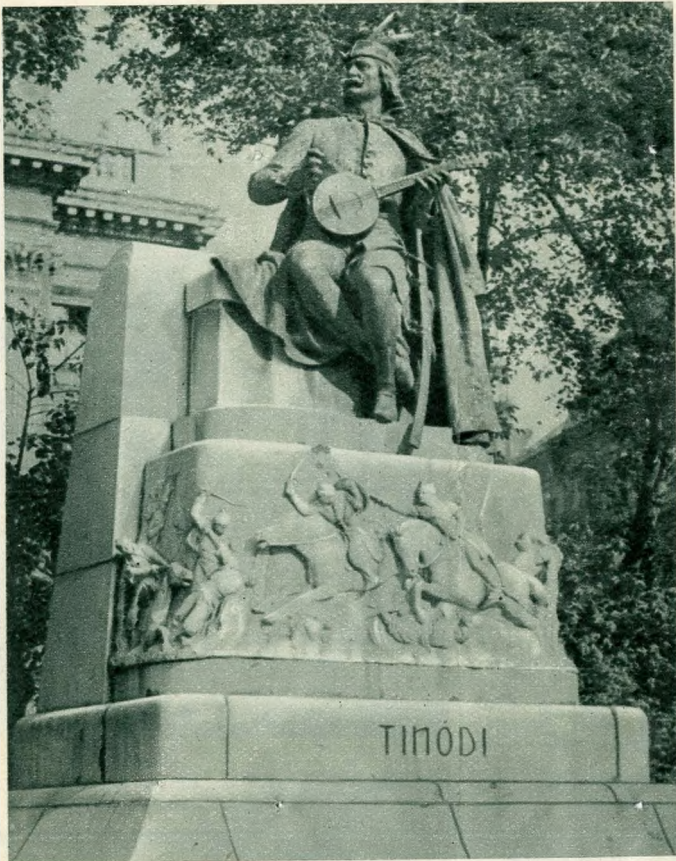
Igaz öröm hát legalább néhánynak emlékét fölfedezni azok közül, akik itt éltek valaha közöttünk, vagy idegenből kerestek fel. A régi házakat lerombolják, s az újakon többnyire semmiféle jel nem mutatja, ki lakott egykor bennük. Csakhogy mást ne említsek, semmiféle emlék nem hirdeti Haydn József budai hangversenyét, vagy akár Brahmsét, aki pedig igen gyakran megfordult nálunk. Hogy hol élt Berlioz, a francia zenei zseni, akinek a Rákóczi-induló legszebb feldolgozását köszönhetjük, vagy hol lakott Mahler Gusztáv a nagy zeneszerző, Operaházunk egykori karmestere? Liszt Ferencnek a magyar zene hőroszának is csak a kapu fölött juttattak egy kis helyet a Zeneakadémián. Más semmi

Horvay János
Beethoven-szobra a
Városmajorban

A Várszínház falán
emléktábla hirdeti
Beethoven hang-
versenyét

jel nem hirdeti, mennyi fény és pompa fűződött nálunk nevéhez.

Vegyük hát azokat az emlékeket sorra, amelyek a színpad és zene műzsájának földi papjairól regélnek. Nem mehetünk el szívőbögés nélkül a régi Várszínház előtt, ahol egy régi tábla Beethoven hangversenyét hirdeti. 1800 május 7-én tartotta, s alig néhány sor maradt fenn erről az eseményről s itteni tartózkodásáról. Pedig a nagy zeneköltő, ki Martonvásáron oly sokat járt, bizonyára több ízben fellátogatott Pestre vagy Budára is. Hiszen Budán, a Mikó uccában állott „halhatatlan szerelmesének”, Brunswick Terézia grófnőnek háza. Milyen mély áhitat fog el, ha erre a budai hangversenyre gondolok és milyen őszinte sajnálkozás, hogy ezt a szép, régi Várszínházat nem renoválják, hanem inkább örökre zárva tartják. Lám, Prágában teljes üzembem van most is a régi, boltíves Landestheater, ahol Mozart személyesen vezényelte egykor operáit: a „Szóktetés”-t, meg „Don Juan”-t. Nálunk bizony még egy rozsdás réztábla sem dicsekszik vele, hogy hol mutatta be Erkel Ferenc „Hunyadi László”-ját, vagy a „Bánk bán”-t, igaz, hogy arra

a kietlen épületre, amely most a régi Nemzeti helyén áll, magam sem kívánám.

Pár lépésre a Várszínházról, a Tárnok uccában romantikus régi házon hirdeti egy tábla, hogy itt élt vagy nyolc évig Volkmann Róbert, a finomlelkű zeneszerző, Zeneakadémiánk nagynevű professzora. Budán lakott már a 48-as forradalom idején is a mester, aki Szászországból jött el hozzánk és aki rövidesen magyarrá lett egész szívével. Sőt, miután 49-ben végignézi egy bástyafokról Budavár ostromát, sürgősen nemzetörnek is jelentkezik. Csakhamar fontos megbízatást kap, mint egyik levelében megírja. Három emberből álló „csapat” ki kell vonulnia egyik pályaudvar őrzetére. Hiába csodálkozik a vasúti tiszt, hogy oda nem kell őrség, a mester hősiesen megszállja a pályaudvart és várja az ellenséget. Elnyomja az álmot, s mire fölébred, hirtelen hamva sincs csapatának. A derék polgárok nyugodtan hazaszállingóztak. Volkmann sem tehetett mást, mint a vasutasok gúnyos derűltége mellett elhagyni a „hadszínteret”.

Wagner Richard is több ízben járt Magyarországon, hiszen a Nemzeti Színház az első

közé tartozott Európában, mely felkarolta operáit. Mikor Reményi Ede és Erkel Ferenc lehetővé tették számára 1863-ban, hogy egy műveiből összeállított hangversenyt személyesen vezényeljen, az „Angol királynő”-ben száll meg. Másodízben, mint azt tábla is hirdeti, a „Hungáriá”-ban tölt egy éjjelt, de másnap már elköltözik onnan. Ki nem állhatta a cigányzenét, azt mondta, úgy hat rá, mint-ha tiz nyelven egyszerre beszélének hozzá. Corini gróf katonai főparancsnok meghívására a budai Sándor-palotába — ma a miniszterelnökségi palota — hivatalos. A téren hét katonazenekar játszik műveiből. Este Reményi Edével elmegy a Császártúró bájára — nagyon jól érzi hát magát nálunk.

Brahms itteni tartózkodásait és hangversenyait sem mutatja jel, holott a nagy mester igen gyakori vendég Pesten, amit főleg Hubay Jenőnek és vonósnegyesének köszönhetünk. A Hubay—Popper világhírű kvartett több ízben ad a mester közreműködésével műveiből hangversenyt. Legutoljára 1891-ben koncertezett itt Hubayval. Imádtá a cigányzenét s ha csak tehetné, oly nyilvános helyre ment, ahol cigány játszott. Hubayn kívül meleg barátság fűzte Reményi Edéhez és Volkmannhoz is.

A Szentkirályi utcában lakott fiatal éveiben „Bánk bán” halhatatlan költője, Katona József, és pedig az egyetemi könyvtár szolgájanál, kinek bájos, ifjú leányába, Rocsnik Bettibe halálosan beleszeretett. A romantikus szerelem azonban nem végződött happy enddel, mert a papa hallani sem akart róla, hogy leánya valami versfaragó jurátushoz menjen feleségül. A Szentkirályi uccai kis házban a költő, ki itt kezdte meg irodalmi működését, sok keserű könnyet hullatott.

Nem messze, a Kinizsi ucca és Lónyay ucca sarkán, a hajdani Két nyúl utcában találjuk Bihari János emléktábláját. Itt halt meg Bihari, kinek neve a hegedű lőskorát juttatja eszünkbe, a tüzes ritmusú verbunkosét, melynek alig volt nála nagyobb mestere. Ha idegen érkezett a fővárosba, szinte első útja a híres „Paradicsom-fogadóba” vezetett, hol öttágú bandájával Bihari muzsikált kuruc nótákat, meg saját szerzeményű verbunkosait. Alig volt nála népszerűbb hegedűse Magyarországnak. Hegedült Ferenc császár, meg a cambridgi herceg előtt is a „Beleznay-kertben”. Mikor Bécsben játszik, még Beethoven is hírét veszi és mély gyönyörűséggel hallgatja. Annyira megtetszett neki Bihari egyik dallama, hogy feldolgozza „Isván király”-nyitányában. Keményvágású legény volt, aki cigány származása ellenére sem hajolt meg nagy urak előtt. Őt tartják a Rákóczi-induló szerzőjének; annyi bizonyos, hogy a insurrekció idejében gyakran játszott.

A végére hagyjuk a magyar regösök, zsurnaliszták, nótaszerzők, vándordíjakok és lá-

Katona József emléktábla a Szentkirályi utcában

zasszavú népköltők nagyszerű ösét, Tinódi Lantos Sebestyént, a 16. század nagy hazafiát, a török elnyomás esküdt ellenségét. Verszeihez a dallamot is ő írta, úgy adta elő, bejárva az egész országot, Sebők diák néven. Megírja nemcsak „Budai Ali-basa históriáját”, de tréfás kedvében „Hadnagyoknak tanulság, mikor terekkel szömbbe akarnak öklelni” című művét is. Széles, vaskosan jó humorra letehet, nemcsak csipős nyelve. Igaz, hogy rég volt vagy háromszáz esztendeje. Mikor még a poétának, meg nótafnak is jobb volt a sorja, mint manapság.

Pataki László

Wagner Richard emléktáblája a Türr István utcában (Schäffer felvételei)